

вил водіння або експлуатації машин, яке спричинило особі легкі тілесні ушкодження з розладом здоров'я. З огляду на незначну суспільну небезпечність цього діяння, така декриміналізація виглядає виправданою.

До числа позитивних рішень законодавця варто віднести й декриміналізацію порушення особою, яка керує транспортним засобом, правил безпеки руху та експлуатації транспорту, що спричинило потерпілому легкі тілесні ушкодження. Ст. 286 "Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами" КК 2001 р. на відміну від ст. 215 "Порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами" КК 1960 р. не містить суспільно небезпечного наслідку – *"спричинення потерпілому легких тілесних ушкоджень"*.

Таким чином, вищерозглянуті два випадки декриміналізації свідчать про однозначність у підходах законодавця щодо оцінки суспільної небезпечності діянь за критерієм спричинених цими діяннями наслідків – *"спричинення потерпілому легких тілесних ушкоджень"*.

У той же час сумнівною з точки зору доцільності виглядає декриміналізація порушення правил водіння або експлуатації машин, що спричинило *"інші тяжкі наслідки"*. За відсутності у ст. 415 КК зазначених суспільно небезпечних наслідків останню взагалі слід розглядати як таку, що поміщена у розділ XIX "Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)" КК безпідставно. Адже складно, наприклад, віднайти ознаки посягання на обороноздатність держави у протиправних діях солдата, який керуючи в населеному пункті легковим автомобілем, що належить військовій частині, порушив правила дорожнього руху та спричинив особі середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження.

І навпаки, вбачається суспільна потреба у запобіганні та протидії кримінально-правовими засобами порушенню правил водіння або експлуатації військових машин, що спричиняє *"інші тяжкі наслідки"* (велика матеріальна шкода військовій частині, зрив бойового завдання, зниження рівня боєготовності і т.п.). Не дивлячись на значну суспільну небезпечність таких діянь, на їх руйнівний вплив на сферу обороноздатності держави, законодавець при прийнятті чинного КК ці діяння декриміналізував.

Таким чином, слід прийти до висновку, що прийняте законодавцем рішення про недоцільність передбачення у ст. 415 КК 2001 р. суспільно небезпечних наслідків – *"інші тяжкі наслідки"*, які містила ст. 246 КК 1960 р., є помилковим. Таке рішення не сприяє підвищенню ефективності кримінально-правової охорони суспільних відносин військової

сфери. Наявність у ст. 415 КК 2001 р. лише суспільно небезпечних наслідків – *"спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень або загибелі потерпілого"* (ч. 1), *"спричинення загибелі кількох осіб"* (ч. 2) є свідченням здійснення кримінально-правової охорони одного із видів безпеки – безпеки руху та експлуатації машин. А відтак, місце цього складу злочину з існуючими в диспозиції ознаками (без ознаки суспільно небезпечних наслідків – *"спричинення інших тяжких наслідків"*) має бути відведено в розділі XI "Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту" КК.

Література

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: за станом законодавства та постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 січня 1997 р. / За редакцією В.Ф. Бойка, Я.Ю. Кондратьєва, С.С. Яценка. – К.: Юрінком, 1997. – 960 с.

УДК 343.13

Сосніна О.В.,
старший викладач,
Львівська комерційна академія, м. Львів, Україна

НЕДОТОРКАННІСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ ЛЮДИНИ ЯК ОБ'ЄКТ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Приватне життя людини було, і має бути, об'єктом охорони будь-якої галузі права. Це конституційне право і воно, очевидно, не може бути порушене, хоча в ст. 32 Конституції України міститься вказівка на те, що в окремих, виключних випадках такі порушення допускаються.

Сфера приватного життя людини сьогодні все більше звужується. Практично не залишилося конфіденційної інформації, до якої не могли б отримати доступ правоохоронні органи. Втручатися у сферу приватного життя людини можна було до недавнього часу лише в випадках крайньої необхідності. Ще у 2006 році вчені пропонували привести КПК України у відповідність до ст. 32 Конституції України і доповнити його нормою "Недоторканність особистого життя людини" такого змісту: "Сфера особистого життя людини – це обставини існування людини (особливості життя, робочого місця, речей що знаходяться при людині),

обставини життєдіяльності людини, дані щодо стану здоров'я людини, обставини особистого фізичного розвитку людини, обставини особистого спілкування та стосунки з іншими людьми, зміст приватних щоденників, листів та записок, спосіб життя та всі інші конфіденційні обставини існування людини, які вона сама не вважає потрібним або можливим розголошувати. При провадженні в кримінальній справі органи дізнання, слідчий прокурор і суд мають вживати необхідних заходів для забезпечення недоторканності особистого (приватного) життя людини. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя окрім випадків, передбачених законом. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, обумовлених законом і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Будь якому учаснику кримінального процесу надається право на ознайомлення, у відповідності із законом, з одержаною від нього інформацією, а також право на витребування, знищення і спростування одержаної незаконним чином конфіденційної чи недостовірної інформації про нього. Учасникам процесу гарантується відшкодування моральної шкоди, заподіяної безпідставним і незаконним втручанням в сферу особистого життя та використанням конфіденційної, недостовірної, такої, що принижує честь людини інформації. Збирання і зберігання інформації про людину та її особисте життя може вважатись юридично бездоганим і допустимим за умов: здійснення уповноваженими на це законом суб'єктами – органами дізнання, слідства, прокуратури чи суду в рамках їх компетенції чи органами оперативно-розшукової юрисдикції в рамках їх повноважень; здійснення для вирішення завдань кримінального судочинства; здійснення тільки в рамках, встановлених законом стадій кримінального процесу і тільки при наявності указаних в законі підстав для проведення окремих процесуальних дій; здійснення з додержанням передбаченої законом процедури проведення заходів щодо збирання, зберігання та використання інформації; дотримання вимог закону щодо процесуальної форми слідчих чи інших процесуальних дій" [1, с. 226-227].

Нам видається, що навіть такий підхід до втручання в приватне (особисте) життя людини робить її надзвичайно вразливою, вона повністю залежить від волі законодавця і, що найприкріше, від підходу працівників правоохоронних органів, який не завжди відповідає законним принципам.

На жаль в Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 року такий широкий підхід не був сприйнятий. В ст. 15 КПК України

міститься норма, яка виглядає парадоксальною. В ч. 1 цієї статті вказано, що під час кримінального провадження кожному гарантується невтручання в приватне (особисте і сімейне) життя, а також норми, які містяться в наступних чотирьох частинах цієї статті, практично, легалізують таке втручання. При цьому законодавець не бере до уваги, що слідчі дії, під час яких саме і відбувається втручання в особисте життя людини, не завжди закінчуються винесенням обвинувального вироку. Про відшкодування моральних збитків, яких особа зазнала під час такого втручання, взагалі мова не йде. При цьому законодавець не звертає увагу на те, що особисте і сімейне життя – це не життя однієї людини, і інформація збирається, як про людину яка підозрюється у вчиненні злочину, так і про близьких їй осіб. Як не дивно, не дивлячись на заборони розповсюджувати таку інформацію, вона зразу ж стає відома журналістам, які не відрізняються високими моральними якостями. Від цього страждають близькі люди осіб, які лише підозрюються у вчиненні злочину. Можна привести як приклад оприлюднення журналістами відомостей про те, де проживає мати Ярослава Мазурка.

Так і не відомо чи це саме він вчинив злочин, але його мати зазнала, практично, морального знуцання і ці моральні збитки їй відшкодувати ніхто не збирається. А глава 21 нового КПК "Негласні слідчі (розшукові) дії" взагалі зводить нанівець саму ідею охорону конфіденційної інформації, особистої і сімейної таємниці. Відповідно до норм КПК (безумовно, в рамках закону) можна прослуховувати робити аудіо і відеозаписи, фотознімки, втручатися у приватне спілкування, накладати арешт на кореспонденцію тощо. А так як рамки закону у нас в країні дуже широкі, практично необмежені, на нашу думку, в даному випадку положення КПК про негласні дії і конституційне право на таємницю приватного життя – речі несумісні. Використання конфіденційного співробітництва дуже нагадує часи сталінських репресій, коли будь-хто, будь-що міг повідомити про будь-кого. Чим це закінчувалося, всім нам відомо. До речі, слід наголосити ще на тому, що особи, конституційні права, яких були порушені (в тексті ст. 253 КПК – тимчасово обмежені) вже потім, після порушення таємниці особистого життя мають бути про це повідомлені і знову-ж, таки, вказівка на відшкодування моральної шкоди КПК практично відсутня.